

illa prioritate, & posterioritate: sicut ista est falsa: Si aliqua sunt simul tempore, quicquid est prius natura uno, & reliquo. Sed ista est vera, si ista sunt simul tempore, quicquid est prius tempore uno, & altero. Ad secundum argumentum dico, quod vera est illa major in ordine essentiali, quia ibi intelligitur in perfectionibus quidditativis, & status est ad perfectionem quidditativam infinitam, quae est absoluta. Sed in personis habentibus eandem naturam distinctam tantum per originem, sicut oportet intelligere in proposito secundum communem opinionem, propositio maior est falsa, quia ibi primum praecise est illud, quod est formaliter per esse ad secundum.

Quoniam in divinis negatur omnis prioritas secundum naturam, & tamen concedatur prioritas originis communiter, (a) vel prioritas secundum naturalem intelligentiam: tamen omni modo oportet aliquam prioritatem dare essentiae respectu relationis, tum, quia est fundamentum secundum omnes; tum, quia est formaliter infinita, relatio non: tum, quia qualitercumque distinguatur, non sunt aequo omnino prima, nec relatio prior. Merito igitur quaeritur, unde essentia determinat sibi proprietatem primam? Et cum non invenitur aliquid determinans, quia semper est eadem quaestio, unde essentia habet illud, nisi procedatur in infinitum, fundum est, quod essentia ex se praecise determinat in se, ut in fundamento, primam relationem. Falsa est igitur illa radix, nullum indeterminatum ex se ad aliqua, determinatur ex se ad aliquod illorum, sicut bene habetur hic de duplici indeterminato, & de duplici prioritate aequationis, & immediationis. Sed restat dubium, quam circumstantiam principii notas, ex, vel de, cum dicitur essentia de se, vel ex se, determinat sibi proprietatem primam; & si singula, quod ibi non dicitur rationem principii alicuius, sed excludit comparitatem principium, non obstat. Quare enim quomodo essentia determinat, & in ratione cuius principii est respectu proprietatis, & dicit una solutio hic, quod productivis: quia sine illa non est ratio principii formalis, nec materialis, & quia forma alicui est per se ens, per se agit, de qua propositione quaere dist. 7. extra. Et propter congruentiam de tertio principio productivo, ex qua congruentia fit una instantia dist. 2. quaest. de duabus productionibus: sed dicitur, quod hic Deus producit Patrem: non autem essentia proprie loquendo. Sed contra istam viam sunt tres rationes, & tres auctoritates adducuntur, quae videntur omnes eandem aequaliter, sed quia male sonat primam personam esse productam, potest dici, quod essentia determinat proprietatem sibi primam in ratione principii formalis: non quidem informativis, sed sicut quidditas dicitur forma suppositi, & quod quidditas non casualiter necessario, nec sic formaliter determinat aliquid suppositum, sicut Pagani ponebant de supposito absoluto: nos autem de primo relato: & ratio est, quia talis quidditas se ipsa sistit se, & se ipsa

est alicuius quidditas. Tunc ad illa pro via alia. Ad primum dico, quod omnem formam informativam praecedat causa efficiens, & hoc primum efficiens non sic habet formam. Sed non omnem formam, quidditativam dantem esse supposito praecedat efficiens, vel productivis: quia hic non est causa, & causa intrinseca compositi, quae oportet uniri per agens, sed est perfecta entitas, quae seipsa est entitas, vel e converso. Responsum est dist. 7. Neutrum est: sed est perfecta identitas, & quae identitas non habet principium efficiens, sed habet quidditatem in ratione principii formalis illius, cui seipsa primo est eadem.

Ad secundum quaere responsum dist. 7. Ad tertium, ista via bene servat congruentiam, quia essentia est essentia, & ut prior omni ratione potentis, est dare esse formaliter, & sic determinat se, ut autem est talis, & talis potentia ejus est principiare. Ita quae duo principia productiva sunt, unicum non productivum ex se solo, sed dat tantum esse formaliter primo supposito.

DISTINCTIO XXIX.

Circa istam distinctionem vigesima nonam, quaero unum, scilicet.

QUAESTIO UNICA.

Utrum principium uno modo dicatur de principio sumpto personaliter, & notionaliter, & sumpto etiam essentialiter.

Quod non: quia si principium esset unius rationis hoc modo tripliciter sumptum: ergo principia essent unius rationis: hoc est falsum, quia nec Filius nec Spiritus sanctus principiantur uno modo, nec creatura eodem modo cum eis. Contra sequitur, creatus igitur principians, generans, igitur principians, & spirans, igitur principians. Et non e converso: ergo consequens est commune ad omnia antecedentia.

Ad istam quaestionem dico, quod principium non dicitur univoce de principio essentialiter, & notionaliter, sive personaliter (sumptum: & hoc loquendo de relatione) quae per se significatur hoc nomine principium, & accipiendo principium principiative, non pro eo, quod principiat sive pro principio quod, sed quae. Et ratio est, quia principium essentialiter sumptum, non dicit nisi relationem rationis, non realem, quia non est realis ratio Dei ad creaturam, ut ex distinctione sequenti patebit: ut autem dicitur ad intra notionaliter, vel personaliter, dicit relationem realem: relationi autem reali, & rationis non est commune aliquid idem, quod est in uno rei, & in alio rationis: quia ei, quod est secundum quid tale, & ei quod est

est simpliciter tale, inquantum tale, non est commune univocum illud, quod accipitur in eis secundum quid, & simpliciter, relatio autem realis est simpliciter relatio, & relatio rationis est secundum quid relatio: quis sicut esse in ratione est esse secundum quid, ita refertur secundum rationem sive comparari a ratione, est refertur, vel comparari secundum quid: ergo non est principium univocum illis. Si autem loquamur de principio ad intra ut est personale & notionale, videtur quod eis possit esse ratio principii communis univocae, sicut paternitati, & filiationi potest hoc, quod est relatio originis, esse commune univocae, sicut tactum est supra *dist. 23.* de communi univoco personis inquantum persone. Ad argumenta, primum probat, quod non est principium unius rationis ibi notionale & personale. Respondeo, quod in creaturis aliqua duo distincta specie dicuntur esse alterius rationis, & tamen potest abstrahi ab eis unum commune unius rationis, sicut genus: ita in proposito ista productiones generis & spiritalis sunt alterius rationis, loquendo de propriis rationibus eorum, tamen potest aliquod unum commune abstrahi ab eis, & eodem modo de hoc communi, quod est principium, ipsum potest esse commune unius rationis, licet illa de quibus dicitur, sint alterius rationis, loquendo de propriis rationibus eorum. Et si obijciatur contra hoc, quod tunc est universale in divinis, de hoc tactum est supra *dist. 23.* Argumentum ad oppositum, probat communitatem hujus, quod est principium ad tale, & tale principium, sicut probat univocationem ad principium intra, & extra: ideo potest responderi, quod non sequitur creans: ergo principians & generans: ergo principians, accipiendo principians pro aliquo conceptu univoco simpliciter, quia principians, quod inferitur ad hoc quod est creans, ut dicitur de Deo, dicit tantum relationem rationis: principians autem, quod inferitur ex generante, dicit relatio omnem realem.

DISTINCTIO XXX.

CIRCA istam distinctionem trigessimam quaero duo: primo quaero.

QUESTIO PRIMA.

Utrum de Deo dicatur aliqua relatio ex tempore:

Quod non, quia quidquid de Deo dicitur, est Deus: igitur est aeternum: non igitur novam, nec per consequens ex tempore. Præterea, nihil aeternum dicitur de temporali: ergo nec est conversio. Præterea, factio non videtur esse sine mutatione: ergo Deus, qui est immutabilis, non fit aliquid: sed si aliqua relatio nova diceretur de eo, posset dici fieri secundum illam relationem. Oppositum patet per *Aug. 1. de Trinit. cap. ult.* & per rationem, quia relativa sunt simul natura: ergo relationibus in creaturis ex tempore ad Deum, correspondet relationes in Deo ex tempore.

QUE.

QUESTIO SECUNDA.

Utrum Dei ad creaturam possit esse aliqua relatio realis?

Secundo quaero. Utrum Dei ad creaturam possit esse aliqua relatio realis? Quod sic, quia Deus ex natura rei absque consideratione intellectus est omnipotens, & omniscientis: ista enim ponitur in Deo sicut attributa dicentia in Deo perfectionem simpliciter: & omnino tale est ibi secundum naturam rei, secundum Anselm. *Monol. c. 15.* ista autem dicunt respectum potentiae, & feibilitatis ad creaturam possibilem, & scibilem: ergo, &c. Præterea, Deus ab æterno voluit omnem creaturam esse pro eo tempore, pro quo postea creavit, & istud velle creaturam, includit relationem: & tamen non rationis. Probatur quia prius potuit velle creaturam, quam intelligere se velle eam: non enim quia seivit creaturam, ideo voluit eam, sed quia voluit eam, ideo seivit eam se velle: igitur ista relatio æterna voluntatis Dei ad creaturam est realis, quia non est in voluntate pro actu alicuius intellectus comparantis eam ad aliquid. Præterea, relationes fundatæ super quantitatem sunt relationes reales, ex *5. Metaphys.* igitur inæqualitas Dei ad creaturam fundatæ super quantitatem virtutis in Deo, scilicet super infinitatem magnitudinis ejus, & super magnitudinem virtutis in creatura, scilicet magnitudinem finitam creaturæ, erit relatio realis. Confirmatur ratio, quia magnitudo in Deo est fundamentum æqualitatis, quæ est realis ratio ad intra: magnitudo etiam creaturæ est fundamentum relationis realis in creatura: ergo comparando hanc magnitudinem ad illam, videtur quod habitudo fundatæ super ista sit realis. Præterea, relationes secundi modi relativorum, quæ scilicet fundantur super actionem, & passionem, sunt relationes reales, sed tales sunt relationes Dei ad creaturam inquantum causa, & effectus: igitur. Si dicas, non est verum, nisi in agentibus Ætæralibus. Contra, igitur voluntas creata non habebit habitudinem realem ad suum effectum. Præterea, sicut forma est in aliquo, ita denominat illud: ergo si non est aliqua relatio in Deo ad creaturam realiter: Deus non est realiter creator creaturæ, quod videtur absurdum. Contra, relatio realis est ad terminum secundum esse ejus reale: sed terminus necessario exigitur ad relationem realem: ergo si Deus referatur realiter ad creaturam, creatura secundum esse reale fuisse æterna.

Ad primam questionem dicitur, quod nulla est in Deo nova relatio; (a) quia sicut actio est eadem, licet diversimode considerata, ut in appetidine, ut in potentia, ut præsens, ut præterita, ut futura: ita relatio fundatæ super actionem sic, & sic considerata, est eadem relatio. Ita quod dicit alibi, quod sunt eadem relatio secundum rationem, differentes secundum aliam, & aliam denominationem, quæ est

Tom. I.

Y y

diff.

a. *Hæc. quodlibet 7. q. 1. & quod. 9. q. 1. Sicut supra dicitur est d. 28. quæst.*

differentia minor, & huiusmodi denominatio alia est propter novam passionem in creatura: eandem igitur relationem dicit in Deo ipsum esse creativum, & creatorem: sed aeternaliter fuit creativus: ergo cum dicitur creatum, non est in eo relatio nova, sed nova appellatio relativa. Quod confirmatur per Aug. *s. de Trinitat. cap. vii.* ubi potius videtur novam appellationem dicere, quam relationem.

Ad secundam questionem dicitur, (a) quod illud, quod realiter est relatum, est realiter ordinatum: sicut albedo, quae est ratio referendi realiter ad aliam albedinem, habet ista ab illa, in quantum in pro eo, quod aliquam perfectionem habet ista ab illa, in quantum in eis est natura perfectior simul, quam in altera earum: omne autem naturaliter ordinatum dependet ab illo ad quod naturaliter ordinatur, pro quanto scilicet expectat illud, ut in ipso fundetur relatio ad illud: & si dependet, igitur est mutabile, quia dependentia non est sine potentialitate ad actum: & si mutabile, igitur imperfectum, quia carens illa perfectione, ad quam mutatur: & si imperfectum, igitur limitatum: ergo de primo ad ultimum, si realiter relatum, ergo limitatum: sic quia potest instari, quod tunc non esset relatio realis in divinis, ideo videtur exponenda illa positio de relato ad aliud in natura: si enim realitas referatur, quod dependet, quia non expectat aliquid aliud a se in natura, ut in eo fundetur relatio. Tunc ad propositum, cum Deus non sit ens imperfectum, nec mutabile, & dependens, & cetera: ergo non est relatum ad aliquid aliud a se: igitur non relatum ad creaturam. Contra istam opinionem, (b) quantum ad illud, quod dicit ad primam questionem, si relatio actualis, & aptitudinalis sit eadem, & propter hoc non sit aliqua relatio nova actualis Dei ad creaturam: ergo pari ratione non est aliqua relatio nova creaturae ad Deum: quia aptitudinalis in Deo correspondebat aptitudinalis in creatura: sicut actuali actualis: & tunc si erant eadem in Deo aptitudinalis, & actualis, pari ratione aptitudinalis illa in creatura erit eadem cum actuali: & ita nulla nova in uno extremo, sicut nec in alio. Consequens videtur absurdum secundum veritatem, quia tunc nulla essentia esset nova; nec aliquid absolutum novum: impossibile est enim fundamentum esse novum, & relationem esse aeternam, secundum illud fundamentum. Et etiam sequitur impossibile secundum eos, quia tunc cum omnia sint illud, quod sunt per respectum ad Deum, ut ad causam exemplarem, vel ut ad causam efficientem: sequitur, quod omnia sunt aeterna, & nihil novum, quia si non respectus, nec absolutum: quia si nullus respectus potest esse aeternus sine aeternitate fundamenti, nec novus sine novitate fundamenti. Specialiter etiam videtur consequens inconveniens secundum illos, qui dicunt esse existentiam dicere respectum ad causam efficientem, ut efficiens est, & illud

illud esse; vel respectus erit novum, vel nihil erit novum per creationem, & tamen ille respectus in creaturis est in comparatione ad Deum: ergo non obstant relatione aptitudinali precedente (ut aptitudinalis est) potest actualis esse nova tanquam alia ab illa aptitudinali. Præterea, non potest esse eadem relatio, nisi sit inter eadem extrema: nunc autem intellectus divinus non tantum ab aeterno intellexit shinam antichristi, ut possibilem pro tanto tempore antequam crearetur, sed intellexit esse, ut actum existentem pro illo instanti creationis, pro quo exiit: illud autem intelligibile videtur esse distinctum ab isto intelligibili in ratione intelligibilis, quia videtur aliud intelligibile esse potentiale, & actuale anime: quia possunt esse duo actus intelligendi circa illa; quia utrumque potest intelligi cum opposito alterius: ergo respectu intellectus divini sunt duo intelligibilia secundum duos actus secundum rationem: igitur intellectio divina, quae est unica, potest habere ista pro objectis distinctis tunc actus secundum rem, distincti secundum rationem, sicut possunt esse objecta distincta duorum actuum intellectus nostri: & per consequens divinus intellectus comparans se ad primum extremum, ut creativum ad creatibile, & ad aliud extremum, ut creatans ad creatum; videtur in essentia sua quasi producere duas relationes rationis ad distincta extrema: & ita relatio creativi, & creatans non est una relatio rationis, sicut nec extrema, ad quae comparatur, sunt ibi idem. Confirmatur ista ratio, in quocumque genere illud, quod est in potentia tale, non est nisi secundum quid tale: ergo non est simpliciter et idem illud; quod est actu tale: & per consequens si intelligatur hoc, ut in potentia, & illud, ut in actu, erit aliud extremum intelligibile simpliciter. Præterea, quod dicitur de nova appellatione videtur irrationabile, quia in quocumque eadem forma habet idem esse, videtur eodem modo posse appellari ab ipsa: quia enim forma talis est, & in tali, ideo tale appellatur ab ipsa, & non e converso: ergo si relatio erit eadem, & uniformiter ad creaturam ex parte Dei, non videtur quare non possit Deus semper uniformiter ab ea appellari.

Quod enim forma sit in aliquo, (a) tamen quod non possit denominari ab ea, ut dicitur habens formam, contradictio est, quia non differunt concretum, & abstractum forma, nisi in sola denominatione subiecti: ergo quod creatio actio sit in Deo, tamen quod non possit denominari ab ea, contradictio est.

Contra illud, quod dicitur ad secundam questionem, videtur, quod illa, quae ponuntur ibi connexa, non sunt connexa. Primo quidem si ponantur duo abissima, illa erunt perfecte similia. Quod declaratur, quia modo perfecta similitudo non propter infinitatem divinis: non enim tollitur perfectio similitudinis propter infinitatem fundamenti, sed magis ponitur: & si per impossibile essent ibi duo fundamenta, esset similitudo realis; quia modo non ponitur esse ratio, nisi propter intellectum comparantem illam magnitudinem man-

^a Henr. quo ill. 3. q. 4.

^b De hoc secus supra dist. 1. q. 1. & dist. 8. q. 5. & 2. dist. 1. qu. 4. & quodl. 1.

igitur sibi esse perfectissima similitudo, & tamen neutrum ordinatur ad alterum, ut a quo haberet perfectionem. Si dicas, quod natura specifica est perfectior in ambobus, quam in uno, hoc non est unum ordinatum ad alterum, quia unum illorum nullam perfectionem dicit, vel habet per hoc quod ad alterum est, sive natura sit perfectior in ambobus simul, & quam in altero, sive non: nec sequitur, ad invicem ordinantur; ergo dependunt ad invicem. Præterea, agens creaturæ naturale non agit in quantum est imperfectum, quia agere sibi competit in quantum est in actu, & agere summe competit Deo: & tamen agens tale in quantum sic agens, ponitur habere relationem realem ad creaturam: ergo non est necesse realiter omne relatum in quantum tale, dependere ad aliud. Licet enim agens creaturæ ad aliquid dependeat, non tamen videtur dependere ad aliquid, quod causat; nec in quantum potenziale, & mutabile, & imperfectum, causat illud, sed in quantum est in actu: tunc sic, agens agit in quantum perfectum, sed in quantum est agens referat realiter: ergo non omne relatum in quantum realiter relatum, est imperfectum. Præterea, si A. in quantum refertur ad B. realiter dependet ad ipsum, pari ratione si relationes mutue sint, B. dependet ab A. in quantum refertur ad A. & ita erit dependetia circularis. A. ad B. & converso, quod videtur impossibile, quia in nullo ordine essentiali est circularis.

Aliiter dicitur ad primam questionem, (a) quod in Deo non est aliqua relatio ex tempore ad creaturam, sed in sola creatura est relatio ex tempore ad Deum; & sic illa relatio, qua Deus dicitur ad creaturam, non est in Deo nisi secundum quod est in creatura, quod videtur accipi ab August. *cap. p. alleg.* & a Magistro in litera Confirmatur, actio est in patiente ex 3. *Physicorum*, & tamen non denominat patientem, sed agens: sic Deus denominatur a relatione illa, quæ est in creatura. Ad secundam questionem dicitur, quod nulla relatio talis potest esse realis: quia relatio realis non est sine ordine; Deus autem non habet ordinem realem ad creaturam, quia est super ordinem. Contra primum, quia tunc relatio esset in eo, in quo non est fundamentum: fundamentum enim relationis, qua Deus dicitur ad creaturam, si dicitur ad eam, non est in creatura, quia potentia, quæ fundat relationem, non est in creatura, sed in Deo: ergo relatio illa non erit in creatura. Præterea, oppositæ relationes causa, & causati non possunt esse in eodem, quia magis repugnant, quam relatio producentis, & producti, quæ tamen non possunt esse in eodem supposito, licet sint in eadem natura. Et si dicitur, quod hic sunt relationes oppositæ in eodem supposito, non tamen denominant ipsius hoc videtur omnino irrationabile, quod aliqua forma sit in aliquo subiecto, & tamen subiectum non possit dici tale, quale natum est constitui per illam formam. Ratio, quæ ponitur ad secundam questionem, videtur petere principium, & peccare secundum consequens. Probatio primi, quia cum Deus sit prior creatura multiplici

primitate, videtur habere ordinem ad ipsam, extendendo nomen ordinis, non tantum quod dicitur posteriori ordinatum ad prius, sed etiam prius ad posteriori: licet alio modo, oporteret etiam probare, quod ista prioritas, quæ potest dici ordo, non sit relatio realis in Deo: Hoc ergo petitur; nec sequitur ex isto noto, quod Deus sit supra ordinem, accipiendo ordinem, prout est posteriorum ordinatum ad prius: ex hoc enim non sequitur, nisi quod non sit posteriori, & ex hoc non sequitur, quod non habeat ordinem, generaliter accipiendo ordinem. Quod autem ratio peccet secundum consequens, probatur, quia ordo est quedam relatio: non autem omnis relatio est ordo, quia non relatio communis fundata super eam, ut relationes æquiparantur, sed solæ relationes disquarantur dicunt ordinem: arguendo igitur a negatione ordinis ad negationem relationis, est arguere, ac si primo negaretur antecedens, & postea consequens.

Respondet igitur ad primam questionem, quod relationes creaturarum ad Deum sunt novæ, & ex tempore, nec propter istas relationes in quantum sunt ad eum, ut ad terminum, necesse est ponere aliquas relationes in Deo ex tempore terminantes istas: quod probatur, quia secundum Philosophum 3. *Metaphysicæ cap. ad aliquid.* (a) *Tertio modo dicuntur relatiua, quæ dicuntur ad aliquid, quia alia sunt eorum:* ita quod hæc est per se differentia duorum primorum modorum a tertio, quia in primis duobus modis est relatio mutua: in tertio autem non est relatio mutua, sed alterum præcisè refertur ad tertium, sed reliquum non refertur, sed tantum aliquid est eius. Omnes autem relationes creaturæ ad Deum pertinent ad tertium modum relatiuorum: igitur qualescumque sint illæ, quæ sunt in uno extremo, non oportet alterum extremum secundum aliquam relationem in eo terminare illas relationes, sed potest terminare præcisè sub ratione absoluti. Et istud etiam probatur ex intentione Philosophi 9. *Metaphysicæ cap. 7.* (b) ubi probatur, quod actus est prior potentia distinctione, quia potentia diffinitur per actum: si autem actus refertur ad potentiam, tunc etiam e converso actus diffineretur per potentiam, sicut dicit *Porph. cap. de specie*, quod in relationibus mutuis, necesse est in utroque diffinitioibus utriusque uti. Tunc arguitur sic, actus diffinit potentiam ut terminat relationem ejus; aut ergo terminat relationem ejus, ut absolutum, & habetur propositum; aut ut correlatiuum, & sic potentia diffinit actum: igitur ut actus est prior potentiam, est etiam posterior diffinitione: ergo vel diffinit actus potentiam sicut e converso, vel ita diffinit actus potentiam, quod e converso non diffinitur per ipsam, & per consequens actus non refertur ad potentiam, sed est mere absolutum, & hoc sub ea ratione, sub qua diffinit potentiam: diffinit autem potentiam, in quantum potentia est ad ipsum, ut relatio ad certum potentiam, in quantum potentia est ad ipsum, ut relatio ad terminum: ergo actus, secundum quod mere absolutus, est terminus hujus relationis, qualiscumque sit illa relatio, sive simpliciter, sive

secundum quid. Hoc etiam probatur generalius per omnia relativa: quia nullum relativum primo refertur ad correlativum, ut ad terminum in creaturis. Probo, relativum, in quantum relativum, primo diffinitur per terminum, ad quem refertur: ergo terminus, ut terminus, prior est diffinitione relativo, ut relativum: consequentia patet. 7. *Metaphysic.* (A) ubi comparat accidens ad substantiam, & per Philosophum 6. *Metaphysic.* ubi comparat potentiam ad actum: si e converso, terminus in quantum terminus refertur ad relativum in quantum fuit relativum; ergo in quantum terminus habet illud, quod fuit relativum ad ipsum pro diffinitione: & per consequens pro prioris secundum diffinitionem: ergo Pater esset prior Filio secundum diffinitionem, & e converso. Impossibile est autem circulum esse in prioritate essentiali quacumque: ergo impossibile est Patrem primo referri ad Filium, in quantum Filius primo refertur ad Patrem: ergo refertur primo ad illud absolutum, quod est proximum fundamentum relationis; & illud absolutum est prius Patre, ut Pater est: & e converso, Filius ut Filius refertur ad absolutum, quod est proximum fundamentum paternitatis, & illud absolutum prius est filiatione, & Filio in quantum Filius; nec secundum hoc est circulus aliquis, scilicet quod Pater in quantum Pater prius sit. A. quod est absolutum, & proximum fundamentum filiationis, & quod filiatione in quantum filiatione est, prius sit B. quod est fundamentum proximum relationis paternitatis; non enim ex hoc sequitur, nisi quod ista duo absoluta sunt priora istis duabus relationibus: & hoc verum est, immo ambo absoluta sunt priora utraque relatione; quia quilibet relatio non tantum preexistit fundamentum, sed etiam terminum, ut terminus est. Si igitur quando sunt relationes mutue, termini mutuo referantur: accidit, quod ibi terminus, in quantum terminus est, ut e contra referatur. Possibile est igitur aliquid referri ad absolutum: & ita videtur hoc rationale ponere in Deo, qui maxime habet rationem absoluti, ut creaturæ fuit ad eum.

Præterea, licet intellectus possit negotiari circa terminum alienius relationis tertii modi; & in illo tertio causare relationem rationis: tamen illa non est ratio terminandi: licet enim intellectus aliquis conferat quadraturam circuli ad scientiam, ut quoddam scibile, existendo in isto absoluto relationem rationis, quæ est scibilitas; tamen ista non est ratio terminandi relationem scientiæ ad ipsum: ista enim ratio rationis non est in hoc absoluto, nisi dum actu consideratur ab intellectu, scientia autem realiter refertur ad scibile, non tantum ut consideratur ab intellectu: ergo illa relatio rationis in scibili, non fuit ratio terminandi relationem scientiæ. Hoc etiam potest declarari in proposito de Deo, quia essentia divina, licet possit comparari ad creaturam: & hoc tam per actum intellectus creati, quam increati; & sic in ea causare relationem rationis: tamen ista relatio non est ratio

terminandi relationem creaturæ ad ipsum. Non quidem illa, quæ causatur per actum intellectus creati. Probo, quia tunc nullo intellectu creato considerante comparando Deum ad lapidem, si Deus produceret lapidem, non esset in lapide relatio realiter ad ipsum; quod est falsum: nec etiam illa, quam causat intellectus divinus in essentia sua; probo, quia si per impossibile Deus non esset natura intellectiva; sicut aliqui posuerunt Solem esse primum principium, & produceret lapidem: lapis referretur realiter ad eum, & tamen tunc non esset relatio rationis ad ipsum. Absolute igitur dico, quod propter terminationem relationum relationem in Deo, nec novam, nec antiquam, oportet ponere aliquam relationem creaturæ: potest tamen quæ sit relatio terminandi relationem creaturæ: potest tamen in Deo poni aliqua relatio rationis, nova quidem sicut illa, quæ causatur in eo per actum intellectus nostri considerantis ipsum: sed non nova aliqua per actum intellectus sui: quod probo, quia nunquam est transitus a contradictorio ad contradictorium sine mutatione: patet ex diffinitione mutationis, si enim nulla mutatio esset in aliquo, non esset ratio quare magis unum contradictorium possit modo esse verum, quam reliquum; nec quare magis unum falsum, quam alius: & ita vel ambo simul falsa, vel ambo simul vera: sed si in Deo posset esse nova relatio per actum intellectus sui, tunc aliquis contradictorium alterum extremum modo esset verum de aliquo, quod prius non erat verum, quia modo consideratur sub aliqua ratione, sub qua prius non considerabatur ab intellectu divino; igitur aliqua mutatio in aliquo est, non in essentia divina, ut cognita: nec in objecto considerato, quia nondum est, nec in aliquo, ad quod comparatur per intellectum suum, nisi ponatur mutatio in ipso intellectu comparante. Quia sicut objectum comparatum, & illud ad quod comparatur, in quantum realia, non habent esse, nisi in intelligi, ita non possunt habere aliud esse, nec aliter esse, nisi sit aliud intelligi, vel aliter intelligi eorum, sed aliter intelligi eorum non potest esse sine aliqua mutatione intellectus divini; igitur nulla relatio nova potest esse in Deo per actum intellectus sui, comparando essentiam suam ad aliquod temporale. Sed istud non est propter hoc, quod relatio actualis, & potentialis sunt una, sicut dicit prima opinio improbat: sed propter hoc, quod intellectus divinus ad quodcumque comparat essentiam suam, in æternitate comparat voluntatem suam, ut creativam ad animam Antichristi, ut possibilem per aliquod tempore, ita comparat in æternitate voluntatem suam, ut creativam, ad animam Antichristi, ut actualiter existentem pro illo *modo*, pro quo vult creare illam animam, & iste quid. m. licet non pro æterno. Et ex hoc apparet responsio ad istam objectionem, si nulla potest esse relatio novam in Deo per actum intellectus sui: igitur si intellectus nullus creatus esset possibilis, & Deus posset creare lapidem, non posset intelligere se creatam lapidem, sicut intellectus creatus potest intelligere ipsam creatam.

creantem lapidem, quando ipsum creat: consequens videtur inconveniens, quia quidquid est cognoscibile a nobis, multo magis, & ab ipso. Respondeo, Deus potest se cognoscere creantem lapidem pro A. sed non potest noviter cognoscere se creantem lapidem, sed in aeternitate cognoscit se pro A. creantem lapidem, sicut in aeternitate cognoscit se pro aliquo tempore creaturam lapidem: hoc est dicitur, in aeternitate cognoscit relationem actualem ejus ad illud, quod pro A. instanti erit, & cognoscit relationem sui quoad potentialem, rationis tamen, pro aliquo tempore. Brevis ergo parit, quod nulla est relatio nova in Deo per se terminans novam relationem creaturæ: est tamen aliqua nova per actum intellectus creati, nulla autem nova per actum intellectus sui. Sed contra istud membrum primum videtur dubium quomodo ponatur Deus esse Dominus, secundum Augustinum *de Trinitate*, cap. ult. Respondeo, sola relatione nova, quæ est in creatura ad ipsum, ipse denominatur Dominus: non quidem quod in creaturis sint due relationes oppositæ, quarum altera ipse denominatur, sed una tantum quæ est ad ipsum, ut ad abolitum: & propter hoc, quod se absolutum est terminus illius relationis, denominatur quia esset in eo nova relatio correspondens: quemadmodum opus factum ab homine, dicitur humanum, non propter aliquid humanitatis, quod fit formaliter in opere, sed propter humanitatem, quæ est formaliter in homine, ad quem opus habet habitudinem, & hæc videtur intentio Magistri exorsæ in littera conclusantis ex verbis Augustini. ait enim sic: *Appellatio, qua creatura relativa ad creatorem dicitur, relativa est, & relationem notat, quæ est in ipsa creatura: appellatio autem ista, qua creator dicitur ad creaturam, relativa quidem est, sed nullam relationem connotat, quæ sit in creatore: & hoc idem videtur Augustinus dicere *de Trinitate*, cap. 16. secundum quod Magister adducit eum, quod temporaliter incipit dici Dominus, quod antea non dicebatur, manifestum est relativum dici, non tamen secundum accidens Dei, quod ei aliquid acciderit, sed plane secundum accidens ejus, ad quod incipit dici Dominus relative.* Ad argumenta primæ questionis. Ad primum concedo, quod quidquid est in Deo, est æternum per identitatem: sed non oportet quod quidquid prædicatur de eo, per hoc quod aliud habet habitudinem ad ipsum, sit æternum formaliter, quia nihil aliud habet habitudinem æternam ad ipsum; sicut si Deus sit æternus, & diligatur temporaliter a voluntate creata, dicitur quidem dilectus a nobis, sed non dilectus æternaliter. Ad secundum, consequentia non tenet, quando extrema sunt alterius rationis: propter hoc enim, quod unum excedit alterum, non oportet similem esse coexistentiam unius ad alterum, & e converso: sicut non sequitur quodcumque æternum est cura toto tempore: ergo omne temporale est cum tota aeternitate; prima vera est ratione immensitatis aeternitatis, & illud deficit in altero extremo, & ideo non oportet esse concomitantiam e converso, qualis est hic; ita hoc æternum potest esse terminus novæ habitudinis ad ipsum, quia æternaliter existens potest aliquid de no-

vo producere, & potest de eo aliqua appellatio dici ex tempore, sed temporale non potest ita habere habitudinem alicujus æterni ad ipsum. Vel potest concedi, quod temporale etiam potest denominari ab habitu æterni ad ipsum, sicut lapis (non tantum ut ideatum, sed ut existens) est æternaliter scitus a Deo. Ad tertium, fieri non determinatum per aliquid, puta quando prædicatur secundum adjacentem, notat factionem simpliciter ejus, de quo dicitur, ut si dicitur homo fit, denotatur factio simpliciter inesse homini; si autem prædicatur certum adjectivum, sicut homo fit albus, non notat fieri secundum quid ejus, sed sicut quod significat ipsum, & ita concederet forte aliquis de Deo, quod Deus fit Dominus, notando factionem secundum quid; puta factionem secundum aliquam relationem rationis, vel secundum terminationem alicujus relationis: magis tamen concederetur, quod incipit esse Dominus, quia hoc non significat imperfectionem, sicut fieri, nullo modo tamen conceditur, nec fieri, nec incipere absolute.

Ad secundam questionem, respondeo, (a) quod in Deo non est aliqua relatio realis ad creaturam, cujus ratio accipitur ex perfecta simplicitate, & ex perfecta necessitate Dei: quia enim perfecte simplex est nihil est in eo quod non est ipsum, secundum Augustinum *de Civitate Dei*, cap. 10. *Deus simplex est, quia hoc est quod habet: perfecta ejus necessitas est etiam ex se esse tale, quod non variabitur ejus esse, quacumque hypothese posita, sive possibili, sive impossibili circa aliud a se, quia alia non sunt necessaria nisi secundario.* Ex his sequitur, quod nulla est in eo realitas, quæ necessario coexistat aliud a se. Tale enim necessario coexistens aliud a Deo non esset, illo coexistens non existente, & per consequens aliquid quod perfectè esse idem Deo, non esset aliquo alio, quod non est necessarium ex se, non existente; relatio autem realis de necessitate coexistat ad suum esse, terminum illius relationis: ergo in Deo non est relatio realis ad aliud a se. Contra istam rationem instatur primo, quia licet creatura non sit necessaria in esse actuali, tamen videtur quod aliquid aliud a Deo sit necessarium in esse possibili, quia ipsum possibile esse est necessarium: quod probatur ex hoc, quia primum videtur aliquid possibile possibile esse in se, quam sit relatio Dei ad ipsum, nam non est potentia in aliquo nisi respectu possibili in se, quia ad impossibile non est potentia: ergo relatio Dei ad creaturam in quantum possibile, non coexistit aliquid, quod non sit sub illa ratione necessarium, sub qua terminatur relatio autem in Deo ad creaturam, ut possibilem, videtur esse eadem cum relatione ejus ad creaturam, ut actualem, per illam deductionem positam pro prima opinione ad primam questionem; ergo aliqua relatio potest esse in Deo stante necessitate ejus simpliciter ad creaturam, ut possibilem, & eadem etiam est cum illa, quæ est ad creaturam, ut actualem. (b) Item

Item

si crea-

a De simplicitate Dei sup. d. 2. q. 2. d. 5. q. 2. d. 8. q. 4.
b Henricus quodlibet. 2. q. 9. in fin.

si creatura habet esse quidditativum, inquantum habet esse extrinsecum secundum unam positionem, istud esse creaturae est necessarium: igitur respectus ad istud, ut sic, videtur posse esse absque possibilitate cum eo, in quo est talis respectus. Item si Philosophi ponent aliqua alia a Deo producta esse formaliter necessaria, sicut dictum est de opin. Aristot. & Avicem, d. dist. 3. §. (a) tunc respectus ad illa, possit esse in Deo, & tamen stare necessitas entitatis divinae, quia terminus illius relationis secundum illam positionem esset necessarius: ergo tenendo positionem Philosophorum, qui tamen negabant in Deo relationem realem, ista ratio jam posita ex simplicitate, & necessitate Dei, non videtur sufficiens. Item quarto, tunc in nulla creatura magis necessarium debet poni respectus realis ad minus necessarium: & ita in corporibus exaltatis non esset respectus realis ad generabilia, & corruptibilia. Ad ista, quamvis ad duas prima possit responderi quasi uno modo. Ad prima per hoc, quod esse possibile non est nisi esse secundum quid, quia hoc esse non est simpliciter esse creaturae: sicut nec esse hominis mortuum, est esse hominis: nec plus ponit ista possibilitas in re, quam caeci as in oculo: & ideo ad istum non est aliqua relatio simpliciter, sed secundum quid. Ad secundum simili modo, quod esse exemplatum non est esse nisi secundum quid & ideo habundo ad talem terminum non esset realis, sicut & terminus non est realis. Tamen potest dici una responsio generali ad omnes istas instantias, quod perfectio ex se, ut dictum est, non mutabitur, facium aliquid perfectio idem fuit, quaeunque positio possibilis, vel impossibilis facta circa aliud a se, quicquid autem sit in perfecto simpliciter, est idem sibi perfectio: (b) ergo necessarium ex se: igitur nihil in eo potest mutari quaeunque positio circa aliud: nihil autem alud a Deo est ita formaliter necessarium, sicut Deus, secundum quaeunque positionem: quia si poneretur aliquid formaliter necessarium, non tamen sine omni dependentia ad primum necessarium: & ideo non esset ex se necessarium, igitur nulla realitas in primo mutabitur propter positionem quaeunque circa aliquid tale, quod non est ex se formaliter necessarium: nec autem mutatio in aliqua realitate in primo propter mutationem in illo a se, si aliqua realitas in ipso necessario exigeret aliquid aliud a se.

Et tunc ad duas instantias de possibili, & esse quidditativo secundum aliquos, Respondendo primo, non est illud possibile esse necessarium in tali esse, etiam necessarium formaliter in esse possibili, sicut est Deus ex se actus necessarius. Secundo, nec illa quidditates sunt ex se necessariae in illo esse quidditativo, sed per participationem sunt ex se necessariae entitates: nec tertio creaturae, si essent necessariae secundum Philosophos, (c) essent ita necessariae, sicut primum: sed haberent necessitatem tantum participatam, & ideo ponere ista non esse, non esset ita impossibile, sicut aliquam realitatem in primo

a Quae est fin. b Tam secundum Philos. quam Ibeol.
c Ex 1. Met. in fin.

primo non esse: quia nullum istorum est ita necessarium, sicut quaeunque realitas in primo est necessaria: & tunc ex hac positione minus impossibile videtur sequi impossibile; non igitur aliquod istorum, licet aliquo modo necessarium, non tamen ex se necessarium possit esse aliqua realitas in necessario, est se necessario. Ad quartum dico, quod si aliquid magis necessarium, esset etiam summe simplex, hoc est non compositum, nec compositibile cum aliqua realitate non necessaria, magis necessarium non haberet relationem ex se ad minus necessarium: sed istud supponitur esse falsum, quia licet aliquid corpus caeleste ponatur in se esse necessarium, non tamen est summe simplex, quin possit recipere aliquam realitatem non necessariam aliam a se. Deus autem sicut non potest esse illud, quod est in ordine ad aliquid, non ex se necessarium: ita non potest habere aliquam realitatem in ordine ad aliquid tale, quia illa realitas esset ipsum. Ad argumenta (a) secundae quaestiois. Ad illa de omnipotentia, & omniscientia, & voluntate iuratorum, dicetur in quaestionibus specialibus de eis. Ad aliud de actione, & passione, Philosophus non dicit, quod illae relationes sunt reales: sed dicit, quod sunt mutuae: & in hoc praecise distinguuntur primus, & secundus modus relationis, a tertio modo relationis. Sed quidquid sit de dicto Philosophi, propositio non est universaliter vera, vel de se vera: quando agens est ex se necessarium, & perfecte simplex, sicut dictum iur in solvendo. Sed quare (b), quare igitur sunt relationes reales, quae fundantur super actionem, & passionem in creaturis? Quamvis ad hoc non oportet dicere propter solutionem argumenti, tamen dicitur, quod hoc est verum de agente naturali, quia ipsum ex forma quam habet, quae est actuum, naturaliter inclinatur ad effectum producendum: agens autem liberum non inclinatur naturaliter ex forma quam habet ad effectum, & tunc cum Deus sit agens libere, sequitur ut super actionem eius non fundetur relatio realis. Contra Philosophi concedentes Deum naturali necessitate producere res, negaverunt relationem realem eius ad ista: igitur ista non est practica ratio. Similiter voluntas creata videtur habere relationem realem ad suum effectum, licet sit libera. Praeterea, effectus ex sua entitate absolute, non necessario requirit causam proximam: possit enim eadem entitas absoluta esse a causa prima, & tamen quando producit a causa proxima, habet relationem realem ad eam: igitur non requiritur ad relationem realem, quod natura illa absolute, in qua fundatur, necessario inclinatur ex se ad alterum extremum. Item similitudo est relatio in duobus albis, & tamen unum album praecise constitutum inquantum est fundamentum relationis, non videtur inclinari ex entitate sua, quae est fundamentum ad alterum extremum; maxime summa albedo si ponatur ad aliam albedinem summam, sicut arguitur sicut contra primam opinionem ad istam quaestionem. Item si autem relationem realem sumper oportet ponere in fundamento inclinationem naturalem ad terminum: ergo ante relationem realem semper esse

a Dist. 35. q. 39. b Durand. sequitur hoc.

est relatio realis, quia illa inclinatio ad alteram est relatio realis. Ideo breviter non videtur necessarium ad relationem realem, quod illud absolutum, quod est fundamentum unius relationis ex se, inclinatur ad reliquum, sed quod ipsum sit tale, quod posito termino, ad ipsum, & ad terminum sequatur talis habitudo ex natura extremorum: ita quod quaecunque relatio consequitur ad extremum ex natura rei, sine consideratione intellectus est realis. Est tunc dico, quod omne agens creatum tale est, quod posito aliquo effectu per ipsum, ad ipsum, ut ad fundamentum, & ad productum, ut ad terminum, consequitur habitudo eorum. Ratio autem quare relatio realis actualiter consequitur, non est, nisi quia hoc est hoc, & illud est illud, sicut ratio quare albedine, & albedine positis, sequitur relatio realis actualis, ut similitudo, non est nisi haec albedo, & illa albedo; & binarium, & ternarium posita in esse quare sequitur majoritas, & minoritas realis, non est alia ratio, nisi quod hic est binarius, & ille ternarius. Sed tamen ratio potentialitatis in fundamento, & termino, quare scilicet possit sequi habitudo realis, posset assignari generalis: quaecunque enim possunt esse partes alicujus totius, sunt possibilis ad formam illius totius, & sicut etiam illi possunt esse partes alicujus totius unius per se, possunt esse possibilis ad formam illam, qua illud est per se unum, sicut patet de partibus corporis organici respectu animae intellectivae, & etiam illi possunt esse partes alicujus unius unitate ordinis, possunt esse possibilis ad formam illius, a qua illud rotum est unum secundum ordinem, & generaliter patet propositio de potentialitate partium secundum Philosophum. *Metaph.* ubi vult (a), quod partes sunt sicut materia respectu totius omnia autem creata, quia limitata, nata sunt esse partes totius universi, quod est unum unitate ordinis, sicut patet 12. *Metaphys.* & ideo (b) quodlibet illorum est potentiale ad istam formam, quae est ordo, ut scilicet habeat ordinem ad aliam partem: & hoc vel secundum eminentiam, quae est in naturis diversis in universo: vel secundum aequalitatem, quia ordo est parium, dispariumque rerum dispositio, secundum Augustinum, de Civit. Dei (c), vel secundum actionem, & passionem, sive secundum causalitatem, & ideo quodcumque agens creatum producat effectum, ita potentiale est, quia ad ipsum, & ad effectum productum potest consequi ordo inter ea: non sic inter agens illimitatum, & ejus effectum, quia illud agens non est potentiale, nec ad formam absolutam, nec ad relationem propter ejus infinitatem. Per idem potest responderi ad argumentum de quantitate, quia omne creatum quantum a sive male, sive virtute ad aliud quantum creatum, & si ponatur posse habere relationem realem propter hoc, quod ordo, a quo est unitas universi, potest attendi inter talia quanta, tamen quantitas infiniti nulla potest esse habitudo realis ad quantum finitum. Et cum consistatur ratio per aequalitatem, quae est respectus realis in divinis, & in creaturis; Respondeo, quod in divinis est realis, quia est habitudo

a Text. 3. 4. & 30. b Text. 52. & in de.
c Lib. 19. cap. 13.

do ex natura rei, & fiat cum simplicitate, & necessitate relati in se, quia non refertur ad aliud, quod est minus necessarium formaliter quam ipsum relatum. In creaturis est relatio realis propter ipsam potentialitatem quantum relatorum: Comparando autem illam quantitatem infinitam ad istam finitam, utraque ratio destruitur, quia jam tollitur simplicitas, & necessitas in uno extremo, & tollitur potentialitas, & limitatio in altero. Ad aliud dico, quod realitas aliquando determinat compositionem, & tunc nihil aliud est quam illud, quod vere est sicut ista propositio est realiter falsa, hoc est, vere est falsa: si autem realitas accipitur prout determinat praedicationem, hoc est, Deus est Dominus realiter: licet possit negari ista: tamen potest concedi secundum quod Dominus non notat relationem aliquam in Deo, sed quia Deus terminat relationem realem creaturae, ut dictum est in quaestione praeced.

Virum relatio nova creaturae ad Deum necessario coexigat relationem novam Dei ad creaturam? Quod sic. 15. de Trinit. cap. 19. sicut non potest esse servus, quin habeat Dominum, sic nec Dominus, quin habeat servum. Item correlativae sunt simul naturae. Item ibid. 27. Si minimus potest nulla mutatione toties dici tale, quanto facilius de illa substantia.

Contra sunt argumenta pro improbatione huius opinionis (a) tenentis, quod solummodo secundum respectus distinguantur ista tria in Deo, & sunt respectus secundum rationem differentes solummodo nomine, creativus, creaturus, creans: creatio illa terminans convenit ei ex tempore, quia creatura refertur ad ipsum, tamen creans active potius est ratio creari passivae quam e converso, scilicet principaliter prius: relationes autem quas conjuncturam dicere de Deo ex tempore, non sunt propriae relationes, sed nomigenae aeternarum relationum.

DISTINCTIO XXXI.

Circa istam distinctionem trigessimam primam, quaero unum.

QUESTIO UNICA.

Virum identitas, & similitudo, & aequalitas sint relationes reales in Deo?

Quod non, August. 5. de Trinit. cap. 6. Cum quaeritur, secundum quid aequalis sit Patri Filius: Responderetur, non secundum hoc quod ad Patrem dicitur, Filius est aequalis Patri: restat igitur, ut secundum illud, quod ad se dicitur, dicatur aequalis: Se inicit, restat igitur ut secundum substantiam sit aequalis: igitur aequalitas non dicitur ibi secundum relationem. Praeterea, forma ejusdem

a Ad id.

dem speciem nota numeratur nisi per materiam. Probo, omnis forma separata a materia habet totam speciem secundum aliquos: ergo aequalitas in divinis cum sit forma ejusdem rationis, & sine materia, non plurificatur, nec distinguitur; ergo non est alia aequalitas in Patre, & Filio: & per consequens non est realis in Patre, quia tunc requireretur relationem distinctam correspondentem in Filio. Præterea (a), si in Patre est alia aequalitas ab ea, quæ est in Filio, pari ratione, & alia ab æqualitate, quæ est in Spiritu sancto, & tunc æqualitati in Filio, & æqualitati in Spiritu sancto correspondebit alia; & alia aequalitas in Patre, quia correlativa communitur: igitur in Patre erunt dicitur æqualitates, quod videtur inconveniens. Præterea, si istæ sunt relationes reales: igitur æque realiter sunt distinctæ, sicut relationes originis & per consequens, ipsæ possunt consistere personarum divinarum, sicut & illæ originis: & si possunt consistere; igitur consistunt, quia non est ibi potentia sine actu. Oppositum Hilar. 2. de Trinit. *similitudo sibi ipsi non est.* Ad questionem videtur dicendum, quod ad relationem (b) realem tria suffiunt. Primum quod fundamentum sit reale, & terminus realis. Secundus, quod extremorum sit distinctio realis. Tertio, quod ex natura extremorum, scilicet fundamenti, & termini sequatur ipsa talis relatio, absque opere alterius potentiarum comparantis unum extremum alteri. Quantum ad primam conditionem relationis realis negatur hic esse fundamentum reale (c), quia dicitur quod magnitudo, quæ est fundamentum æqualitatis, transit in essentiam, secundum Augustin. *de Trinit. cap. 8.* & a ibi in multis locis, & ita non manet sub ratione magnitudinis, nisi secundum rationem. Sed contra istud, essentia divina, ut est primum objectum ipsius intellectus divini, visa prima cognitione intuitiva ante omnem negotiationem cuiuscunque intellectus, est objectum beatificum illius intellectus: quia sic non beatificatur per actum negotiorum; igitur ex se absque omni negotiatione intellectus est formaliter infinitus: quia nihil beatificat, nisi totaliter infinitum: ergo est ibi magnitudo virtutis, immo infinitas magnitudinis ex natura rei. Item intellectus antequam intelligatur, aliquid intelligere, vel negociari, est comprehensivus illius essentia, ut primi objecti, & ita ex hoc vi negotiationis circa illud potens est reducere omnes relationes in actum, quæ possunt circa illam essentiam considerari: igitur ex natura rei ille intellectus est infinitus: igitur & essentia in qua inquitur, Præterea, ratio illorum non valet: quia licet quantitas accidentalis dicat aliquid additum naturæ subjectæ, & ideo ipsa non possit manere sub ratione sua formalis, & transire in essentiam secundum identitatem: tamen magnitudo virtutis in omni ente transit in illud cuius est per identitatem etiam in creatura. Probo, si enim Angelus habet aliquam magnitudinem virtutis, de qua dicit August. *de Trinit. cap. 7. In his enim, quæ non mole magna sunt, hoc est majus esse, quod melius:* si ista magnitudo perfectionalis non sit idem essen-

a D. Thom. 1. par. q. 2. ar. 1. b Phil. 3. Ph. 1. 3. & Metaph. 1. 3. ad relationem realem requiruntur, c Henric. quodlib. 5. q. 10.

essentia, circumferibatur ab ipsa essentia, ipsa essentia remanente; quæto quem gradum perfectionis tenet in ente, vel in entibus; nihil enim est, nisi aliquem gradum determinatum perfectionis habeat inter entia: ergo adhuc manet in ipsa essentia magnitudo virtutis, quæ dicitur sic, vel sic perfectum ens, ista igitur quantitas in omnibus transit per identitatem (d): & cum hoc manet in omnibus secundum rationem propriam, in quantum est fundamentum æqualitatis, vel in æqualitatis perfectionalis in entibus: nam per istam, unum ens est æquale, vel in æquale alteri secundum perfectionem, quia ratio talis quantitatis est dicere modum intrinsecum illius perfectionis, cuius est, & ex hoc, quod dicit modum, manet; ex hoc autem, quod dicit intrinsecum per identitatem, transit in essentiam cuius est. Dico igitur ad hoc, quod est fundamentum æqualitatis realis ex natura rei non tantum remotum; quod est essentia, sed propinquum, quod est magnitudo, sive specialius, quod est infinitas.

Et hoc probatur generaliter per omnes rationes (b), quæ sunt ad ostendendum essentiam prius esse infinitam, quia omnes illæ concludunt, quod ex natura rei ipsa sit infinita: nam quæcumque (c) via ad ipsam sumatur, sive in ratione principii effectivi sive finalis, eminentis; & mensurantis, & participii, quæ via eadem sunt distinctæ, omnia inquam sunt ad ipsam; scilicet, quod ipsa est ibi ex natura rei, circumscripto omni actu intellectus: quia nulla dependencia effectus infiniti, ut participantis; est ad aliquid sub ratione formalis entis rationis, sicut probari potest per rationes distinctas contra sextam opinionem, est igitur hic ex natura rei illud, quod ponitur fundamentum proximum æqualitatis, & ratio fundandi, scilicet unitas, quæ secundum Damasc. cap. 6. illic (scilicet in Deo) communis, & unum re consideratur, non sit in creaturis; sed communis ibi est in intellectu tantum.

Secundum principale, scilicet, quod ista relatio requiritur extrema realiter distincta patet per Hilar. ut dictum est opponendo, & per Augustin. 6. de Trinitate cap. 9. *Quod in Filio est prima æqualitas:* quod non est verum, si aliqua persona posset dici æqualis ad se: tunc enim patet prius esset æqualis: sed quia æqualitas non potest intelligi sine distinctione, & prima distinctio est inter Patrem, & Filium, producto Filio: ideo est in eo prima æqualitas terminative, & quæ subjective, accipiendo illam æqualitatem, quæ Filius est æqualis Patri. Hoc etiam probatur per hoc, quia relationes originis ponuntur reales, & tamen non præxiungunt distinctionem extremorum, sed quæsi formaliter causant eam: istæ autem relationes illam distinctionem quæsi causant per relationes originis præsupponunt, sicut communiter ponitur, quod istæ non possunt pallulare in essentia, nisi jam præexistentibus relationibus originis in ea: igitur ista videntur magis requirere distincta extrema, quam relationes originis, vel sal-

tem

a 10. Metaph. tom. 1. com. 10. b Ad dir.
c Quest. unic.

tem non minus. (a) Et si objicias, quod ista non sunt alterius rationis, sicut illa originis; hoc non concludit nisi quod non distinguantur specie. In creaturis autem non tantum relationes suppositionis, & superpositionis sunt reales, ubi extrema differunt specie, sed etiam relationes communes sunt reales in extremis, ubi extrema differunt numero: ergo hic sufficit distinctio realis numeralis in extremis ad realitatem relationum communium, sicut ad distinctionem relationum originis, quæ quasi specie differunt.

Quantum ad tertiam conditionem videtur, quod ista relatio consequatur personam ex natura rei sine omni comparatione per aliquam potentiam extrinsecam comparantem; quia enim Pater generatorem communicat Filio perfecte suam essentiam, ideo communicat sibi eandem magnitudinem in seipsum, sicut dicit Augustinus. contra Maximianum *lib. 3. cap. 18. 19. & 20. si dicas*, inquit, *eo ipso Pater major est Filio, quia Pater genuit, cito respondeo, immo ideo Pater non est major Filio, quia æqualem genuit*: non videtur igitur esse aliquam ratio quare æqualitas Patris ad Filium non debeat poni relatio realis. Consimiliter potest dici de similitudine, sicut in creaturis est duplex similitudo, scilicet essentialis, secundum differentiam specificam, & accidentalis, secundum aliquam qualitatem accidentalem; licet prima negetur in proposito, quia Deus non habet aliquam differentiam specificam: tamen quia si illud quod est differentia specificam in creatura, esset tota essentia individui, nihil minus esset forma respectu individui: ideo nihil minus esset respectu similitudinis tunc, quam modo. Ideo videtur ibi proprie posse concedi similitudo secundum essentiam, non in quantum quid, sed in quantum est actus, & quasi forma, quæ personæ sunt Deus, & etiam similitudo secundum attributa omnia, quæ sunt quasi proprietates hujus nature, sicut dicit Damascus. *cap. 5. Non naturam, sed quæ circa naturam sunt dicuntur*, (b) & tunc sicut ex natura rei est fundamentum æqualitatis, & distinctio realis extremorum, & ista relatio est ibi sine opere intellectus: ita est de similitudine. (c) De identitate etiam dici potest, quod ipsa dupliciter accipitur in divinis, uno modo ipsam personam ad se; sicut pater est idem sibi: alio modo unius personæ ad aliam, sicut pater est idem filio, & e converso: de prima identitate alias: de secunda potest dici sicut de aliis, (d) quod est realis, quia ibi est vera unitas ex natura rei, & sufficiens distinctio extremorum; nec videtur necessaria comparatio intellectus ad esse hujus identitatis, & si identitas ejusdem suppositi ad se in creaturis sit relatio rationis tantum, quantum ad fundamentum, tamen nunquam est vera, & perfecta identitas, nisi in Deo tantum. Nam Sortis ad se, non est perfecta identitas, quia rationis tantum, & ita omnis talis est ens secundum quid, nec Sortis ad Platonem est perfecta identitas, quia non

a De hoc sup. d. 26. ad 2. princ. b De his vide 6. q. 4. quæst. c De hoc sup. d. 5. q. 2. d 3. idem.

non fundatur in perfecta unitate: hic autem Patris ad Filium ideitas est perfecta quantum ad fundamentum, quia Patris ad Filium est perfecta unitas, & perfecta realis identitas, quia realis distinctio est, & sufficiens extremorum. (a) Sed de qualitate sunt duo dubia. Primo enim videtur, quod non est relatio distincta ab identitate, & similitudine, quia sicut dictum est alias, infinitas non est speciale attributum, sed dicitur modum intrinsecum æquilibet attributi, & paritate ratione magnum, quod quasi dicitur distincte, quod infinitum dicitur distincte: ergo magnitudo essentie non distinguitur ab essentia, nec etiam illa distinctio, quæ est inter attributa, & per consequens æqualitas secundum illam magnitudinem, non distinguitur ab identitate, quæ est secundum essentiam. Similiter magnitudo sapientie non distinguitur a sapientia, illa distinctio, quæ est inter attributa; ergo æqualitas secundum magnitudinem sapientie, non distinguitur a similitudine secundum sapientiam: omnis autem magnitudo est vel essentie, secundum quam proprie est identitas, vel attributi, secundum quam alicujus est similitudo: ergo nulla videtur proprie æqualitas esse in divinis distincta ab identitate, & similitudine. Præterea, si etiam quodlibet attributum habet suam magnitudinem propriam, supra quam videtur fundari æqualitas; igitur tot erunt æqualitates personarum, quot sunt attributa. Ad primum potest concedi, quod sicut in creaturis, potest esse similitudo sine æqualitate, sicut remissum album est simile intenso albo, licet non perfecte; non autem e converso potest esse sine similitudine æqualitas, & hoc in forma illa, in qua aliqua nata sunt assimilari; ideo comparando aliqua in forma, secundum quam nata est esse similitudo, æqualitas videtur quasi determinare similitudinem, & fundamentum similitudinis, ita potest concedi hoc quod æqualitas non ita distinguitur ab identitate, & similitudine, sicut illa inter se; sed quod ipsa dicat proprium modum fundamenti utriusque illarum duarum relationum, & quasi etiam modum proprium utriusque relationis, scilicet quod tam identitas quam similitudo sit perfecta, quia si per impossibile Pater haberet ditatem majorem, & Filius minorem, esset aliqua identitas; sed quia fundamentum identitatis non haberet eandem magnitudinem, non esset identitas perfecta, quia nec cum æqualitate, & Filius minorum, essent aliquo modo similes: sed quia desiceret modus ille fundamenti, scilicet magnitudo perfecta, ideo non esset similitudo perfecta, tunc autem magnitudo, quæ est quasi modus fundamenti identitatis, & similitudinis, fundat æqualitatem, quæ est quasi modus similitudinis, & identitatis, quia dicit utramque illarum ut perfectam. Ad secundum potest concedi, quod quot sunt perfectiones in Deo simpliciter, tot sunt etiam magnitudines, & tot æqualitates; sicut tamen illæ omnes sunt simpliciter una res: ita & æqualitates secundum eas sunt simpliciter una res. Ex hoc patet quomodo Magister bene assi-

quod dicitur. 19. equalitatem perfectam in tribus secundum Augustinum de Fide ad Petrum, c. 1. scilicet magnitudine, potestate, & eternitate ad per magnitudinem quidem intelligitur fundamentum omnis equalitatis ad intra & secundum quancumque perfectionem simpliciter in omnibus attributis, accipiendo magnitudinem non pro aliquo attributo distincto, sed ut est commune magnitudinis cuiuslibet attributi. Et hoc potestatem notatur persona esse aequalis ad obiecta extra, & hoc sequitur ad primum, quia equalitatem valoris in forma in se, sequitur equalitas vigoris rationis aetivae ad extra, & per eternitatem notatur equalitas esse in eis quasi secundum durationem. Equalitas autem secundum quantitatem diceretur non quantur ibi: quantitatibus autem continuis in creaturis; quae sunt quantitas permanens; & successiva correspondet ibi magnitudo, & eternitas; potestas autem, (a) sive potentia; non est tertia quantitas, sed respectus magnitudinis ad extra, ut praedictum est statim.

Ad primum argumentum dico, quod album, & album dicuntur similia secundum albedinem; & hoc pro ut ly, secundum, notat suum determinabile esse fundamentum proximum relationis similitudinis; dicuntur etiam similitudine esse similia formaliter; ita dico, quod Pater, & Filius sunt aequales secundum essentiam; ut ly, secundum, notat fundamentum proprium equalitatis: quia ista relationes communes fundantur super aliquid, quod est commune, ut est commune; nihil autem commune unum est in personis, nisi essentia; vel essentia (b). Et si obijciatur, tunc posset dici pater secundum essentiam, quia essentia est fundamentum paternitatis, quod tamen non conceditur. Illud argumentum licet alias fecerim ad probandum, quod relatio originis non sit actus essentiae.

Quia ubicumque relatio est actus fundamenti, ibi suppositum posset dici ad alterum secundum illud fundamentum; sicut Sortes secundum albedinem est similis; ignis calore calefacit, lapis secundum quoddam lapidis est mensura nutritiae lapidis; & hoc non conceditur; Pater deitate est pater, vel secundum deitatem: ergo. Sed videtur ita posse argui, quod nec secundum deitatem est equalis; quia ista relatio non est actus fundamenti. Respondeo, ubi relatio est actus fundamenti, ibi secundum fundamentum dicitur aliquid ad alterum; hanc enim accepi, sed non concedo e converso, quod ubicumque aliquid dicitur ad alterum secundum fundamentum, quod ibi relatio sit actus fundamenti, quia universaliter tale; secundum est nota causa inherens per se secundum modum, non primo modo, & bene actus fundamenti per relationem concludit fundamentum esse causam inherens relationis ipsi supposito; causam inquam per se secundo modo, non primo modo, non autem e converso, quia esse per se fundamentum quandoque sufficit ad esse per se causam inherens relationis ipsi supposito absque hoc, quod relatio adhaeret, licet quandoque non sufficiat, quia tunc Pater se-

a Vide b. q. 4. art. 1. b. Dist. 5. q. 2. c. Dist. 2. 6. hujus,

undum essentiam esset pater. Sed saltem quae est ratio dissimilitudinis hic, quod relatio communis dicitur in esse secundum essentiam; relatio vero propria sive originis non? cum neutra sit magis actus, quam alia in creaturis. Utraque est actus; & utraque dicitur in esse secundum fundamentum; tam enim calidum secundum calorem est calefactum, quam secundum calorem est simile.

Tum tenendo commune viam potest assignari ratio; quare secundum essentiam dicitur Pater aequalis Filio; & non Pater Filii. Quia licet essentia sit fundamentum utriusque non distinctum in tribus; nec per istam; nec per illam; est tamen fundamentum proximum relationis communis inquantum unum in tribus; non autem inquantum sic unum est fundamentum relationis originis, licet in se sit una (a). Cum autem dico secundum essentiam sunt aequales; ibi essentia, ut essentia, non accipitur, nisi prout est una formaliter inter tribus: ideo dicitur Pater aequalis est secundum essentiam; propter hoc, quod essentia, ut una; est proximi fundamentum istius relationis; non autem dicitur secundum deitatem esse pater, quia deitas; ut una, non est ratio fundamenti huius, ita quod unitas sit ratio fundandi, sicut notaretur, si diceretur secundum deitatem est pater.

Contra istam solutionem arguitur multipliciter. (b) Primo, quia pari ratione videretur in Deo unica equalitas; tum quia aequales adaequatur utraque relatio suo fundamento: tum quia quodlibet in Deo unius rationis est unicum, alioquin non erit Deus summe unum, sed alio ens secundum quoddam; & alio hoc ens: & ita potentialitas, & compositio: tum quia eodem modo videtur sequi infinitas in omnibus, quia non esset dare per quod plurificabile determinetur ad certam pluralitatem: tum quia habent causam unius rationis, & unicam rationem receptivam est unicum, quia nec ab agente, nec a materia S. Metaphysic. similitudo est huius. Item non tantum sequitur; (c) quod sint sex equalitates in tribus personis: immo qualibet persona est aequalis duabus, & e converso, & non eadem equalitas, quia unum tantum: quia non idem extremum; immo qualibet est equalis tribus, quia d. de Trinit. cap. 1. Non majus aliquid fuit tres; quam una, nec minus; pater igitur aequalis; & istud ultimum videtur satis offendere, quod non est realis, quia est ejusdem ad se, dummodo non ad se praesens, sed cum alio: nunquam realis est ad se, sed inquantum habet quod consumeretur alio; Quare autem non est ad se praesens? Potest dici, quod non significat relationem, sed tamen significat unitatem quantitatis; connotat tamen distinctionem suppositorum; & ideo non est ad alterum. Ulterius; hac equalitas est equalis illi equalitatis; & sic in infinitum; hac etiam est similis illi; & eadem illi specie, & sic iterum infinitum. Ad ista, ad primum dicitur; quod nulla relatio ibi adaequat fundamentum; quia essentia est immediatum fun-

a De quo sup. d. 110. q. 1. b. Addit. c. Ter. 13.

damentum omnium. Cum enim ratio non fundet relationem, & non est sibi nisi essentia, & ratio, sequitur igitur, &c. Dicitur ad hoc, quod distincta attributa, sunt fundamenta proxima relationum originis, sicut memoria generationis alicuius, & noticia alicuius generationis passiva ipsi fundamento proximo correspondet essentialiter una ratio originis. Alter dicitur ad primum, quod in creaturis relationes disquarantiae requirunt distincta fundamenta, quia illa differunt specie, relationes communes non, ideo illa disquarantia sic adequat, quod non est idem fundamentum oppositae relationis, non sic autem in communibus. Ad propositum patet ex dicta responsione, quare est unica paternitas tantum, quia fundamentum eius proximum non est oppositae relationis, quod quasi differunt specie. Tamen queritur, quare hac paternitas adequat, & hac aequalitas non adequat suum fundamentum? Resp. nulla ratio communis unica potest adequare, quia oportet ejus oppositum idem fundamentum habere: alia vero disquarantia bene potest, ut dictum est. Item queritur an necessario adequat hac paternitas? Resp. probatur, quod sic, per quod. *d. distinguitur, vel est aliud a b. (a) s. per aliam alterius rationis in eis, vel causalitate, haberetur propositum; si non, sed tamen per alia ejusdem rationis, quod iterum per quid illa distinguitur, & sic in infinitum. Quidquid tamen sit de ista probatione generali, est specialiter probatio quare in Deo alia esset infinitas: quia nihil ibi determinatur ad certam multitudinem per aliquam causam prioris; igitur tantum per aliqua alterius rationis; quia quidquid unius rationis se habet ad plura, non determinatur ad talia ex se: quare hoc supra d. 2. q. 7. in solutione extra, nihil unius rationis plurificatur, nisi quia praecelligitur alia alterius rationis, quae necessario requiruntur ad ejus plurificationem: ideo paternitas non potest plurificari, quia non praecelligit talia alterius rationis, quae sint quasi causa plurificationis eius; aequalitas vero potest, quia praecelligit relationes constituentes personas, ex quarum personarum distinctione distinguitur aequalitas. Per istud patet ad tertium, quare est ista pluralitas aequalitatum, sed non paternitatum, sic erit. Ad secundum concedo, quod quilibet in Deo unius rationis, & commune realiter in re non tantum in conceptu est unicum, ad probationem dico quod in conceptu non est aequalitas hac, & hac, sed quilibet in re est eadem aequalitas; & hoc sic patet dist. 8. de concepta communi Deo, & creaturae sive re communi, ut dictum est etiam dist. 20. de principio, & de relationibus pluribus constitutivis habentibus conceptum commune. Ad quartum, illa propositio potest concedi vera, quando una forma receptibilis est tantum in uno recipiente & est forma absoluta; in relationibus autem plures sunt in eadem, & necessario plures in extremis oppositis. Ad aliud conceditur, sex esse aequalitates alias inter quamlibet personarum, & duas*

a Subj. specu. Doct.

& duas alias, sed inter unam, & tres, vel etiam duas conceditur, quasi patet numerali ad quasi totum numerale: & tunc negatur quod nunquam sit realis, quasi negatur esse realis, ut eadem persona est in utroque aequale: quia prima non est vera de patre respectu patris. Ad ultimum de infinitate aequalitatum, respondetur lib. 2. d. 1. q. 4. & q. quae relationes referuntur alii, quae etiam seipsi.

Ad secundum arg. dico, quod major propositio est falsa, immo ubi forma distinguitur in materia, & cum materia, materia non est ratio (a) principalis hujus distinctionis, quia in quatenus distinctione illud est ratio principalis distinguitur di hoc, in quatenus ratione principalis essendi in illo esse: de hoc alias in q. de individuali ratione. Ad tertium conceditur, quod in Patre sit alia aequalitas ad Filium, & alia ad Spiritum sanctum: sicut si Pater genuisset Spiritum sanctum, esset in eo alia paternitas ad Filium; & alia ad Spiritum sanctum: de isto dicto generaliter erit sermo in tertio lib. utrum in uno relato ad plures, sint plures relationes. Ad quartum videtur difficile argumentum illis, qui ponunt personas esse relativas, sicut fuit argumentum contra eos d. 26. pro opin. 3. (b) tamen tenendo communem viam, oportet dicere, quod prius pullantur in essentia relationes originis, quam commuatur; & istae primo pullantur distingunt, & constituunt personas: non autem illae communes, quia sunt quasi adventitiae personas, sicut ponitur, quod spiratio activa nullam personam constituit, quia intelligitur quasi adventive Patris, & Filio, iam constitutus in esse personali. Prima enim ibi pullulantia, quae possunt praefocaliter distingui: distingunt personaliter, & constituunt.

DISTINCTIO XXXII.

Circa istam distinctionem trigessimam secundam, quero duo Primo.

QUESTIO PRIMA.

Utrum Pater, & Filius diligant se Spiritu sancto?

Quod non, quia aut diligere sumitur essentialiter, aut notionaliter, non essentialiter, quia quodlibet essentialiter inest formaliter cuilibet personae non per alteram: si notionaliter, igitur Pater, & Filius spirant Spiritu Sancto, quod est falsum. Probatur idem sequendo, quia nullus actus notionalis est conversus in idem agens, a quo est, vel procedit, propter distinctionem, quam talis auctus requirit, inter agens, & terminum: ergo si iste actus est conversus,

Z z 3

a De hoc sup. d. 2. qu. 1. & 2. d. 3. qu. 1. 7. & 7. Met.
b Dist. 8. & 4. Mei.

se habet per modum forme ab extra denominantis, sicut est de genere habitus, vel ad modum illius: & utroque modo potest fieri denominatio, & sicut aliqui denominatur, non tantum a forma, sed ab aliquo extrinseco quandoque, ita denominativum potest dici de eo cum illo extrinseco oblativo sumpto, & hoc fuit illud denominativum significatur notionaliter five verbaliter: sicut enim potest dici, iste est ornatus vestimento, prout *ornatus*, significat aliquid de genere habitus: ita potest dici, iste noster vestimento, vel aliquo alio verbo neutro: quod significaret idem cum illo denominativo, scilicet *esse ornatum*: & ita est in proposito, quia *arborum fructus*, non significat locum literarborum producere florem. Si enim ponatur verbum activum, quod sic significat, puta *florificat*, si esset in usu, hæc esset falsa, (a) *arborum fructus*: hæc autem esset vera, *arbor flores floribus*, quia per istud verbum neutrum significatur aliquid denominans subiectum, quasi per modum habitus, quia licet non sit proprie habitus in inanimatis, quia proprie habitus est tantum in animatis; possunt tamen denominari ab aliquo adjacente, quod in quantum est aliquo modo ornamentum, vel tegumentum eorum, potest reduci ad genus habitus: Et tunc sicut diceretur, arbor est florida floribus, & ablativo construeretur in ratione illius, a quo subiectum denominatur secundum rationem denominationis: Ita etiam construitur *ly floribus*, cum hoc verbo florere; exemplum igitur est ad oppositum, loquendo de verbo activo, & nihil ad propositum, ut verum est de verbo neutro.

Ad istam questionem solvendam, quia illi quæ sunt in intellectu sunt manifestiora, primo respondendum est ad secundam questionem, & primo videmus de intellectu nostro. Ibi enim memoria, gignit notitiam æqualem, quæ ad memoriam habet duplicem habitudinem, vel relationem videlicet geniti ad gignens, & hæc est de secundo modo relativorum; & mutua: & alia est declarans ad declaratum, & hæc est tertii modi, & non mutua. Sicut autem notitia genita declarat formaliter obiectum latens in memoria, ita illud, quod producit notitiam æqualem, & dat illi istam vim declarandi, potest dici declarare ista notitia, quasi effective. Si enim aliquis producat speculum, & in eo imagnes relucens: hoc speculum formaliter declarat illa relucens; & tamen illud producens speculum effective declarat, & istud magis apparet, si actus anime, qui non sunt vere factiones, significatur per verba neutra non activa. Nunc autem significantur per verba activa, propter illam habitudinem, quam habent ad objecta, in que transeunt quasi in terminum, licet nihil causent in illis obiectis; tunc enim si essent neutra, significarent formaliter illam realitatem, a qua imponatur in esse subiecto: & tunc possunt alia verba activa imponi ab eisdem formis, quæ significarent productionem talium, & tunc notitia genita formaliter esset declarativa obiecti, sed producens diceretur effective causare formam, sicut alias dictum est, quod similitudo potest esse illud, in quo

fundatur relatio activi, & passivi: ita quod sicut assimilans est dans similitudinem, ita tunc desclarans active sumptum esse efficiens ipsam declarationem formalem in ipso actu anime, five in subiecto illius actus. Ad propositum, (a) Verbum divinum a Patre exprimitur, & hæc expressio est relatio originis: huic enim expressio communicatur ex vi productionis sua notitia minima, quæ ex hoc est declarativa, omnis declarabilis. Habet igitur relationem realem ad experientem, a quo gignitur: sed aliam, scilicet declarantis habet, non tantum ad ipsum, sed quia est infinitum, habet respectum declarativi ad se, & ad ipsum, & ad omnia alia: & ista est tantum relatio rationis, quia non tantum est ad creaturam, sed ad seipsum. Et si nulla relatio realis est ipsius ad creaturam, ex *distincti. 30.* multo magis igitur non est illud ad se esse relatio realis; sed istud declarare competit formaliter verbo: producti autem competit principiative, sicut in nobis competeat memoria effective, & tunc verbum formaliter declarat omne declarabile: Pater autem verbo declarat non formaliter, sed principiative, in quantum sibi communicat notitiam æqualem inhiatam, qua verbum actualiter declarat. Applicando igitur istam realitatem ad illud vocabulum, quod est *dicere*. Dico, quod dicere uno modo essentialiter accipitur, ut per Anselm. Mono. 63. cap. & sic non loquitur August. quia secundum ipsum, Pater, & Filius; & Spiritus sanctus sunt unum dicens, & quilibet personæ formaliter dicit, & nulla dicit alia ablativo. Alio modo accipitur personaliter, & sic denotatur significare illam relationem originis, quæ est gignens ad genitum, & hoc modo solus pater dicit, non quidem verbo, sed verbum: & hoc modo loquitur Ricard. 6. de Trinitate cap. 11. *Quod solus pater dicit*, & August. *Dixi verbum in quo omnia disposuit*. Alio modo potest significare istam habitudinem rationis, quæ est declarare, & hoc prout declarare convenit alicui formaliter, & sic verbum dicit omnia declarabilia, & seipsum seipso formaliter; & de hoc loquitur August. 7. de Trinit. c. 3. *Si enim hoc verbum, quod nos preterimus temporale, & transitorium, & seipsum offendit, & illud de quo loquimur, quantum magis verbum Dei, per quod facta sunt omnia, &c.* & sic est essentialis, & appropriatur uni personæ: nam quilibet persona declarat sua intelligentia, quæ in ipsa est, appropriatur tamen Filio, ut patet ex dubitatione sequente. Quarto, significare potest istam eandem habitudinem declarantis, prout convenit alicui non formaliter, sed principiative: & hoc modo dicitur de Patre, quod dicit de Verbo, & isto modo loquitur August. 7. de Trinit. cap. 11. *quod Pater dicit Verbo*, hoc etiam modo loquitur August. 8. de Trinit. cap. 14. *quod Pater seipsum dicens, genuit Filium sui æqualem per omnia*. Ubi accipit dicere pro principiative declarare, licet non addat ibi illud principiativum, quo Pater dicit, & sic principale significatum ejus est essentialis: connotat tamen notitiam rationale, & supra dictum est de dono. In qua igitur habitudine construitur? Dico, quod

si dicere sic sumptum esse idem, quod causare denotaretur habere rationem principii activi subautoritativi: sed quia non sunt idem, ideo dico, quod denotatur habere rationem formalem principii subautoritativi, & in habitudine talis principii constituitur. Sed tunc ibi est unum dubium. Utrum declarare formaliter omne declarabile, sit proprium Verbi. Dicunt aliqui, quod sic, quia ex vi processionis suae hoc sibi competit: sed de hoc dictum est supra *distinct.* 27. g. 3. (a) & generaliter cum istud verbum, *declarare*, dicat relationem rationis, & nulla talis est propria alicui personae, nec includitur in proprio alicuius personae, sicut probatum est *dist.* 18. de dono: hoc manifestare non est proprium verbo, nec includitur in ejus proprio, sed tantum est et appropriatum pro eo, quod verbum ex vi productionis suae habet notitiam actualem sibi communicatam. Pater autem licet habeat eandem notitiam, tamen ex ea vi, qua producit, est memoria, & non producit inquantum actualis notitia. Notitia enim actuali unde actualis, convenit declarare, & ideo declarare magis convenit cum proprio Filii, quam cum proprio aliarum personarum, & ita magis sibi appropriatur. Vere tamen est in omni alia persona, quia quilibet habet actualem declarationem inquantum est actualis notitia, & aeque declarativa realiter, sicut est illa notitia actualis, qua est verbum. Declarat igitur formaliter Pater omnia seipso, sicut Filius formaliter declarat omnia seipso, & Spiritus sanctus formaliter omnia seipso declarat: declarat etiam Pater, & Filius Spiritu sancto principiative, licet isti modi accipiendi, declarate formaliter, & principiative, non sint ita usitati, sicut illi quibus verbum dicitur declarare formaliter, & Pater principiative verbo. Et ratio majoris usitacionis istorum verborum est propter appropriationem notitiae actualis ad verbum.

Ad secundam igitur questionem concedo negativam partem questionis propter rationem Augustini 7. de *Trin. cap.* 4. cujus declaratio est ista: actus essentialis non potest esse alicuius suppositi mediante aliquo principio, ut quo, nisi illud sit tali personae principium essentiali formale: ut Pater sapit sapientia ingenita: vel sit principium sibi essendi principiativum, quomodo Magister concedit, quod Filius sapit sapientia ingenita, a qua habet, quod sapiat, vel sit principium subautoritativum respectu talis actus, quomodo conceditur, quod Pater creat verbo: sed Filius sive sapientia genita, non est Patri principium essendi formale, nec principiativum, nec principium activum subautoritativum respectu actus essentialis: quia verbum non producit illum actum in se, sed communicatur sibi a Patre, & principium activum subautoritativum habet rationem producentis actus, respectu cuius dicitur principium tale: quomodo conceditur quod Pater creat verbo: sapere autem est actus essentialis: ergo Pater non sapit sapientia genita, concedit autem Magister, & bene, quod Pater est sapiens sapientia ingenita, sicut formalis principio: Filius au-

teta

gem sapit sapientia ingenita, sicut principio principiative. Ad argumentum in oppositum dico, quod Anselm. accipit ibi dicere mere essentialiter, scilicet pro actualiter intelligere, sicut expresse vult cap. eodem, ubi vult, quod sunt unus dicens, sicut sunt unus intelligens, & licet quilibet dicat etiam quilibet: tamen sunt unus in ratione dicens, & dicit, sicut sunt unus intelligens, & unus intellectum, & ille modus est valde extensus huius nominis, quod est dicere: quia nec significat illam relationem originis, nec connotat eam, sicut nec intelligere, vel sapere: & hoc modo non dicit August. quod Pater dicit verbo. Sed quomodo conceditur, quod Spiritus sanctus dicit verbo? Respondeo, sicut intelligit verbo: sed non pro eo principive, nec pro declarate, nisi accipiat formaliter, quia Spiritus sanctus formaliter declarat omne declarabile: non autem pro *declarare* principiative, nisi forte respectu creaturae: quia loquendo de manifestatione creaturae illam efficit tota Trinitas, & quia absolute super manifestationem formalem verbi non comparando ad creaturam, Spiritus sanctus non habet aliquam rationem principii, quia non dat verbo illud quod formaliter verbum, est manifestativum: ideo non videtur aliquo modo concedendum. Nec Anselm. dicit quod Spiritus sanctus dicit verbo, licet videat omnia in verbo: ita etiam quilibet beatus videt omnia in verbo, & quilibet persona videt in quolibet secundum Aug. 15. de *Trin. cap.* 14. sed dicit verbo videtur importate aliquam auctoritatem dicentis verbo, respectu verbi, inquantum est declarativum formaliter.

Ad aliam questionem de Spiritu sancto procedendum est eodem modo, quo in precedenti quaest. processum est, & primo de voluntate nostra: ubi dico quod amor in nobis ut productus, habet ad voluntatem ut producentem, relationem secundi modi, & illa forte est mutua. Habet etiam aliam relationem ad obiectum pertinentem ad totum modum relativorum, & non e converso, & sicut amor habet scientia refertur ad scibile, & non e converso, & sicut amor habet formaliter habitudinem aliquam ad obiectum, & sicut amor habet amorem, posse denominari ab illa habitudine, si esset verbum impositum hoc significans active. Ita dicit in divinis, quod Spiritus sanctus ex vi productionis suae, non quidem proprie, sed appropriate, est amor omnis amari necessario: & ideo habet aliquam relationem rationis formaliter ad sic amatum: producens autem ipsum potest denominari ab eadem habitudine quasi principiative: & ista habitudo, ut principiative denominatur, importatur per hoc verbum, *diligere*, quando dicitur Pater, & Filius diligere se Spiritu sancto, hoc quippe est Patrem, & Filium; producere amorem, qui est Patris, & Filii, quod Patrem dicitur se verbo est producere verbum, quod est declarans ipsum Patrem. Ad primum deo, quod non est mere essentialiter, nec mere notionaliter tenetur, sed connotat notionem, scilicet productionem Spiritus sancti: & significat illam habitudinem consequentem Spiritum sanctum ad amatum, non quidem

dem formaliter, sed principiative. Et ratione istius habitudinis con-
sequenti, essentialis est quantum ad terminum illius habitudinis;
quia terminus ille non tantum est Spiritus sanctus, sed etiam omne
necessario amabile, & quo ad illud se conversio, non autem quo ad
notionalem connotatum. Per hoc patet ad secundam, & illud posse
manifestari in exemplo *dedicere*, quia eo modo quo conceditur Pa-
trem dicere verbo, *dicere*, non est mere essentialis, neque mere no-
tionale: sed connotat notionalem, scilicet generationem, & importat
in genito habitudinem declarativam, que est ad omne declarabile. Simi-
le huius, licet non ita perfecte, potest haberi in hoc quod est *mitti*,
quod (a) connotat in divinis processionein eternam passivam, licet
significet principaliter effectum temporalem, & quantum ad illud
quod significat tota Trinitas, operatur effectum illum, sed quan-
tum ad notionem illam, non respicit totam Trinitatem in ratione
principii, Filius enim potest mitti a Spiritu sancto, licet non sit a
Spiritu sancto. Ad tertium, licet possit fieri vis in illa propositione,
quod *ly se*, potest constitui transitive, vel reciproce, de quadru-
plici constructione habetur ab illo Petro Elizæ super Priscianum de
constructione, & patet in illo sophismate: Illi pugnant ut vincant se.
Et videtur secundum aliquos magis concedenda propositio, prout *ly se*,
constituitur transitive, quam reciproce, pro eo quod Spiritus
sanctus secundum eos spiratur a Patre, & Filio voluntate concordi,
inquantum scilicet Pater impendit amorem Filio, & Filius recipit,
secundum Ricardum de *Trinitate*. (b) tamen dicendo consequenter his
que dicta sunt *dist. 12.* de ista materia, quod Pater, & Filius spirant
formaliter voluntate inquantum una est, non autem ipsa relatio con-
cordie Patris ad Filium: & e converso est formalis ratio spirandi,
quia non videtur, quod Pater, & Filius inquantum habent respec-
tum originis ad Spiritum sanctum, habeant mutuam relationem ad
invicem, tunc enim non haberent tantum mutuam relationem origi-
nis paternitatis, & filiationis: hoc inquam concedit, quod licet ha-
bentes unam voluntatem, concordent in ea formaliter: tamen con-
cordia non est per se ratio, sed voluntas una, & quod fecunditas ple-
na, sit ita in una, sicut in duabus: ideo tamen duo spirant; quia
præintelligitur illa fecunditas una esse in duobus antequam habeat
terminum. Potest tamen concedi consequentia, quod eadem est veritas,
accipiendo *ly se*, sic vel sic: & tunc concedo consequens,
quod Pater se diligit Spiritu sancto, & cum dicit, diligit se in primo
signo originis; concedo, sed tunc diligit se voluntate, ut in ipso est
formaliter: spirando autem Spiritum sanctum, qui necessario est
amor ejus, diligit se Spiritu sancto quasi principiative, quomodo
etiam diligit Filium Spiritu sancto. Ad ultimum dico, quod non
oportet concedere Patrem, & Filium diligere creaturam Spiritu
sancto, sicut diligunt se Spiritu sancto, quia isto modo diligendi,
ut sumitur principiative, videtur esse primo illius termini dilectionis,
cujus ipsa dilectio est formaliter, ex hoc, quod est principiativa: sic

se enim diligere obiectum est principiare amorem, qui ut principia-
tus est formaliter illius obiecti: Spiritus autem sanctus ex vi princi-
piationis sue, neque primo, nec concomitanter est amor creaturæ,
quia creaturæ tantum contingenter amatur a Deo. Licet autem ex vi
productionis sue primo sit amor essentialis: tamen concomitanter po-
test dici amor Filii, quia illæ persone sunt in natura primo amara, ex
necessitate illius nature, & ita possit concedi, quod Pater non dili-
git creaturam Spiritu Sancto, eo modo quo Filium, quia non pro-
ducit amorem, qui ex vi productionis sue fit amor creaturæ: imo
completa productione necessaria, illius amoris, adhuc est contingen-
tia, ut iste amor sit creaturæ: & hoc est in potestate non tantum
producentis hunc amorem, sed etiam istius amoris produci, quia
ita contingenter amat Spiritus sanctus creaturam, sicut Pater,
& Filius.

DISTINCTIO XXXIII.

Circa distinctionem trigessimam tertiam, quero duo sine argumen-
tis. Primo, Utrum proprietas sit idem cum persona? Secundo,
Utrum proprietas sit idem cum essentia?

DISTINCTIO XXXIV.

Circa distinctionem trigessimam quartam, quero unum sine argu-
mentis, An persona sit idem cum essentia?

QUESTIO UNICA.

An persona sit idem cum essentia?

Circa istas tres questiones, non oportet immorari, quia earum so-
lutio patet ex dictis alibi supra *dist. 2. q. 1.* illa, *Utrum cum unia-
te essentia per pluralitatem personarum*: ubi ostensum est qualiter pro-
prietatis personalis, non est formaliter cum essentia, *dist. etiam 26.* con-
tra Propositionem ostensum est, qualiter proprietatis non est idem for-
maliter cum persona: illud etiam quod dictum est de non identitate for-
mali proprietatis cum essentia concludit, quod persona non est idem
primo formaliter cum essentia. Et quod aliquid distinguunt inter omnia
ista, quod tantum differant ratione, improbatum est *dist. 2. & dist. 8.*
in consimili de attributis, & *dist. 12.* de distinctione emanationum in
divinis, & alias; & tamen cum hoc, quod illud non est idem formaliter
illi: stat, quod vere, & simpliciter sit idem sibi: imo hoc est necessa-
rium propter perfectam simpliciter divinam, que sequitur ex perfec-
tione infinitate illius essentie; propter quam simpliciter, & infinita-
tem, non potest illa essentia esse in aliquo cum aliqua realitate in eod-
dem, nisi illa realitas sit perfecte eadem sibi; & istud d'icum est con-
firmatum per commune dictum antiquorum, qui concesserunt multas
pra-

predicationes esse veras in divinis per identitatem, non formaliter; quod non videtur intelligibile, nisi per hoc quod predicatum erat vere idem cum subiecto, & ex hoc erat propositio affirmativa vera per identitatem: & tamen predicatum non erat idem formaliter cum subiecto, & propter hoc non erat ibi predicatio formalis. Et que sit distinctio identitatis formalis de identitate simpliciter, tactum est *dist. 8. qua de attributis*; & alias itequeret; & ideo nunc transeo.

DISTINCTIO XXXV.

Circa istam distinctionem trigesimalam quintam, quero unum.

QUÆSTIO UNICA.

Verum in Deo fini relationes æternæ ad omnia scibilia; ut quidditative cognita?

Quod sic, August. 83. q. 9. 46. *Idea sunt forma æternæ, & immutabiles in mente divina*; & non absolute: ergo respectiva; & non nisi ad alia a se ut quidditative cognita, quare distinguntur secundum distinctionem istorum. Item Avic. 8. *Metaph. cap. 7. concedit in Deo esse relationem Dei ut intelligentis, ad totas intellectas*. Item Deus novit distincte alia a se: ergo per aliquas distinctas rationes cognoscens illi; & illas non possunt esse absolute: ergo relative. Præterea, secundum August. 5. *super Gen. cap. 7. omnia in Deo sunt vita*; & idem videtur dicere super Joan. *omnia in ipso vita erant, non vita æterna creata sed creatrix*: hoc non est verum loquendo de ipsis objectis formaliter in se: igitur de ipsis rationibus formalibus quibus cognoscuntur. Contra, igitur illæ relationes essent reales: quod est contra dictum in *dist. 30. Probatio consequentiæ, quia Deus prius intelligit alia a se, quam intelligat se intelligere illa, quia actus reflexus præsupponit actum rectum*: ergo illæ relationes, quæ essent in Deo ad alia, essent in Deo ex natura rei, & non per actum intellectus considerantis illam intelligentiam: sed quod est ibi ex natura rei, & non in objecto, ut cognitum est, & non per actum intellectus essent relationes æternæ in Deo ad omnia cognita, pari ratione, & ad omnia volita, ut volita: & tunc illæ relationes essent reales, quia prius vult alia esse, quam intelligat se velle illa, & ita relatio voluntatis ejus ad alia erit realis, quia non est in aliquo, ut cognitum est. Supposito quod Deus sit intelligens, ex *dist. 2. (a)* & quod essentia sua sit primum objectum in ratione sui, ex *quæstione de subiecto primo Theolog. 2.* & quod intellectus suus sit omnium intelligibilium, non quidem poterat sed actu, & simul ex *dist. 2. (b)* & hoc distincte, quia imperfectionis est in intelligente confuse intelligere. (c) Circa istam questionem notandum est, quod ad intelligentiam alicujus, tria videntur

con-

cōcurrere, videlicet objectum cognoscibile, intellectus ipse, & ratio cognoscendi. In intellectu autem, ut potentia est, non oportet ponere distinctionem ad hoc, ut distincte intelligat: quia etiam intellectus noster, ut videtur omnino indistinctus secundum rationem potentiam, potest plura intelligere; igitur si est distinctio, quæritur in objecto, vel ratione cognoscendi objectum, vel in ipsa intelligentia. Ponuntur igitur relationes esse æternas in Deo ad alia a se cognita simpliciter intelligentia, & quod illæ relationes sint in essentia, ut est ratio cognoscendi, propter hoc, quod nihil est ratio cognoscendi plura; nisi ut illa ratio appropriatur aliquo modo illis pluribus objectis cognitis. Quod etiam confirmatur per hoc, quod cognitio sit per simile: ergo oportet rationem cognoscendi habere aliquam rationem propriam similitudinis ad ipsum objectum cognitum: propter igitur istam determinationem, & istam assimilationem rationis cognoscendi ad objectum, ponuntur relationes æternæ tanquam rationes determinantes essentiam, ut ratio intelligendi, & quibus ipsa essentia sit distincte similis objectis cognitis (a). Alter ponitur quod illæ relationes sunt in essentia divina ut est objectum cognitum: intelligitur enim ipsa omnino prima intelligentia, ut ponitur indistincta: sed ad hoc, ut postea creatura intelligatur, intellectus comparat ipsam primo cognitam ad creaturam sub ratione imitabilis: & tunc intelligendo essentiam, ut imitabilem, intelligit creaturam per illud objectum primum, sic sub tali relatione rationis consideratur. Et dissent hæc opin. a prima, sicut isti modi dicendi videntur diversi, quorum unus poneret speciem eandem esse rationem cognoscendi principium, & conclusionem, non tamen nisi, ut sub distinctis relationibus rationis correspondentibus istis cognitis sub propriis rationibus: alius diceret ipsum principium sic cognitum esse rationem cognoscendi conclusionem, & hoc non ut principium absolute intellectum; sed in comparatione live in relatione ad conclusionem.

Tertia (b) opin. ponit ideas sive relationes tales in actu intelligentis & habent talem rationem, quia intelligere nostrum secundum Philosoph. 5. Metaph. habet respectum ad intelligibile, sicut mensuratum ad mensuram: igitur si esset infinitum sicut divinum, haberet respectum ad infinita intelligibilia, quia autem finitus est, habet respectum ad intelligibile unum: igitur cum intelligere divinum sit infinitum, in ipso erunt infinita relationes ad infinita intelligibilia.

Contra conclusionem, in qua concordant istæ opiniones, scilicet quod illæ relationes rationis sunt necessario ponende in Deo distincte secundum rationem, ad hoc ut intelligatur creaturæ distincta in Deo, in ratione objectorum. Arguitur primo sic, istæ rationes sunt cognoscibiles ab intellectu divino: quero qua ratione cognoscendi, si aliis rationibus determinantibus essentiam, ut est ratio, vel determinantibus essentiam, ut est primum objectum respectu objectorum secundorum, proceditur in infinitum, quia iterum ad istas alias rationes

intell-